

IVAN POSAVEC/HANZA MEDIA

PJESNICI LUDOV Posthumni esej Zvonimira Baloga

Promišljanje poezije jednog od klasika hrvatske književnosti

PIŠE
**ŽELJKO
IVANJEK**

Mali je broj klasika u malim književnostima. Kada se iz ostavštine jednog objavljuje nova knjiga, onda je to događaj. Oko klasika, nadam se, nema spora, to je Zvonimir Balog. Oko njegovog posthumnog esaja vlada utiha.

Objavio je Zvonimir Balog (1932 - 2014) 70-ak knjiga, bilježi Lada Žigo Španić, prirediteljica njegove nove, posthumne knjige, esaja "Pjesnici ludovi" (Matica hrvatska), u Pogovoru. No, od kada pjesnik Balog piše "čiste" eseje? To je iznenađenje, tim više što esaja nema u njegovu obimnom opusu.

Balog je jedan od onih pjesnika koji su 70-ih i 80-ih prošlog stoljeća bili popularni i komercijalni, donosili su profit izdavačima. Pritom, mislim na "žutu" Crnkovićevu biblioteku Ltd., za koju je Balog bio kućni ali odrasli autor (Preporučena ptica, 1975; Riba na biciklu, 1977). "Crni" je, očito, "natjerao" pisca da napiše "Pogled na zemlju" (1988) i objavio je tu "humorističku i satiričku prozu" u kultnoj Hit biblioteci.

No, publici je, čini se, bio privlačniji dio Balogova opusa za djecu. U njemu je ključna zbirka stihova "Nevidljiva Iva" (1970; 15-ak izdanja), po njoj su neke djevojčice

dobile ime. Tu je pjesnik razglobio jezik i riječ na slogove, tražeći u značenju zvučanje i obratno. Uspio je, tako spajati nespojivo i stvarati jezičke grifone koji su djetetu ukazivali na prostranstvo smisla. Značaj ove zbirke tim je veći što se pojavila, "odmah", godinu nakon "odrasle" zbirke "Diktator" Josipa Severa. Dubinski je radila na "semantičkom konkretizmu".

O tome da je Zvonimir Balog odavno sklon esaju, preciznije autorskom promišljanju poezije, svjedoče njegove antologije. 1975. sastavio je Antologiju hrvatskog humora, 4. svezak pod naslovom: "Od doseljenja Hrvata do najnovijih debata. Humor u hrvatskom pjesništvu". Za njega je napisao predgovor, pokazujući širinu i upućenost vlastitog uvida.

Još jedna Balogova antologija izašla je iste godine. U slavnom Matičinom nizu Zlatnih knjiga. Riječ je o "Zlatnoj knjizi svjetske poezije za djecu". Sadrži "20.000 stihova od oko 250 naših i stranih pjesnika", na 700 stranica. Drugim riječima, Balog je odavno iščitavao razmišljanja mnogih pjesnika o poeziji, da bi, kao svojevrsnu krunu sastavio esej koji se, evo, našao na svjetlu dana poslije njegove smrti.

"Pjesnici ludovi" jesu promišljena i predumišljena knjiga, spoj dugog i napornog posla i potrebe istinskog i samosvojnog pjesnika da otkrije korijene vlastitog pozvanja i predanja. Nikakav slučaj. Pretjerat ću tvrdeći da je Balog na 150 stranica esaja naveo jednako toliko imena i njihovih definicija pjesništva ili pjesnika, što doma-

ćih, što stranih. Citirao je mudre i darovite, od Aristotela do suvremenika. Propitivao je njihove tvrdnje, s nekima se slagao više, s drugima manje, a nekima se suprotstavio. Da odmah otkrijem: idealnu definiciju pjesništva nije pronašao, ali njegova je potraga zabavna, dinamična i puna "cveba" razigranog duha koga bi Huizinga opisao kao homo ludensa.

U svakom slučaju "Ludove" vrijedi čitati, makar ne znali misli li autor s tom riječi na darovite, prolupale, ludake, bedake, sanjare, zanesenjake itd. Ili na svekolike koji su pisali i pišu stihove, kao i on sam. Uostalom, "ludov" šarmantno podsjeća na izvore Balogove poezije. I njegove su mi, kao usputne definicije najdraže.

"Poezija je fluid koji nas drži uz tekst, a koji nismo posve razumjeli, pa se pitamo koja nas to sila drži. Poezija je onaj drhtaj izazvan nenadanom slikom, izazvan zvonjavom riječi. Riječ je o posebnoj slici s iznimnom moći uznemiravanja. To je slika koja predstavlja djetinjstvo, sakrivena u arhiv sna", zapisao je Balog. Učinilo mi se da je baš ovo sjajan opis njegove poetike, koja se nakon "prakse" pretočila u san od riječi.

Umjesto Milтона, Schillera, Herdera, Balzaca, Arhiloha, Wordswortha i drugih, čije se umnosti javljaju u kaotičnom redu, ostajem na domaćima, ne zato što je domaće najbolje, već zato što je najrazumljivije. Od njih je jedino Krleža dobio svoja poglavlja. Ali, javljaju se u "Pjesnicima ludovima" i drugi: Ervin Šinko, A. B. Simić, Vlado Gotovac, Vlatko Pavletić, braća Mader i drugi.

Zanimljivo je kada Zvonimir Balog brani vrijednosti Miroslava Madera: "Šoljan u Maderovim pjesmama prepotentno otkriva tobože 'jeftine efekte slučajnih kombinacija riječi', tvrdeći da, kao, 'šarm životnosti' nije dovoljan za 'cjelovitost' i 'formu djela'. Šoljan konstruirao rečenice koje nisu bez patetike što je pripisuje svom starijem kolegi. Želi ostaviti dojam sveznadara, a sam je pritom do te mjere površan da pojedine Miroslavove pjesme pripisuje starijem bratu Slavku." A koliko

poštuje branjenika, Balog pokazuje idućom tvrdnjom: "Miroslav Mader je o poeziji ostavio daleko dublje i suštinskije teorije negoli je to učinio Slobodan Novak, a i bolje je pjesme napisao nego on."

Dirljivo je, isto tako, kratko Balogovo prisjećanje na druženje s "izvršnim pjesnikom Brankom Miljkovićem", upravo zato što izbjegava dirljivost: "Uistinu, Branko je bio poema u nastavcima, oblak u hlačama." Na stranu sad, Majakovski.

U posljednjoj rečenici ovoga esaja Balog je, po drugi put, citirao istog pisca: "Pjesnik je lažac, kako reče Cocteau, ali 'lažac koji govori istinu'". Na kraju opet početak. Nego kako. Potraga se nastavlja. Jer, balogovska potraga za definicijom poezije, i pjesnika, pretvara nas u tragače za određenjem života, i čovjeka. U tome je jedan od smislova pjesništva. 51

**ZVONIMIR
BALOG**
Pjesnici ludovi -
Esej o poeziji

Matica hrvatska,
Zagreb 2019.

Balog je jedan od onih pjesnika koji su 70-ih i 80-ih bili popularni i komercijalni, donosili su profit izdavačima